

Arne Amlien

Arne Amlien var 19 år da han døde som følge av krigsskade 21. april 1940. Han var født på gardsbruket Amlien Lille på Eina som sønn av Helga Øye, f. 1888, fra Kolbu og Thorvald Amlien, f. 1880. Ved krigsutbruddet var han elev ved 2. divisjons befalsskole. Denne befalsskoleklassen ble mobilisert som en avdeling i kompani Hertzberg og deltok ved kampene i Vardal 20. og 21. april 1940. En av Arnes klassekamerater og gode venn var Hans Georg Børli, senere kjent som dikteren Hans Børli.

2. Divisjons forskoles 2. klasse i 1938. Ytterst til høyre i første rekke, Hans Børli, nr. 2 fra høyre Trygve Rustand som falt ved Mustad. Nr. 4 fra venstre i 2. rekke, Arne Amlien.

Etter mobiliseringen 10. april hadde Arne Amliens tropp vaktoppgaver på Hadeland. De ble beordret til Toten og vegen gikk om Arnes hjemsted. Her fikk han anledning til kontakt med familien før ferden gikk videre. De kom til Mustad på ettermiddagen fredag 19. april og ble forlagt på garden Hermanrud. De opparbeidet der stillinger som de fikk full nytte av de neste to dagene. De tyske styrkene angrep på ettermiddagen 20. april men ble stanset av norsk motstand. Tidlig søndag morgen satte de inn nye angrep etter å ha forbedret sine posisjoner betraktelig i løpet av natten.

Amlien og hans medsoldater måtte trekke seg tilbake mot Aalstad. Vegene de måtte ta gikk ned en dyp dal til Aalstadelva. Ved kryssing av denne dalen ble de et utsatt mål for tyske kuler. På den mest utsatte strekningen løp de en og en. Ikke alle

klarte dette og Trygve Rustand fra Øvre Eiker ble drept i kuleregnet. Også Arne ble truffet, men var i live slik at han kunne fraktes til lasarettet som var opprettet på Haug skole. I «Våre falne» står det at han falt mens han dekket sine kameraters retrett. På Aalstad ble man utsatt for tysk maskingeværild kl 7 denne morgenen, så retretten må ha foregått omkring dette tidspunktet.

Arne Amlien ble funnet sterkt skadet ved Aalstadsaga. Johan Aalstad og Harald Børstad ble kommandert til å bære Arne til lasarettet på Haug skole. Her ble han liggende til sent på kvelden uten legetilsyn. Helene Lauvdal var datter av Anna og Torgeir Lauvdal som bodde på skolen. I sin alderdom skrev hun ned sine opplevelser fra disse dagene. I likhet med faren var Helene også lærer og flyttet hjem til foreldrene fordi all undervisning var opphørt. De måtte evakuere skolen, men vendte tilbake på ettermiddagen 21. april da det verste var over. Her fant de skolestua fylt opp med sårede samt noen tyske soldater.

De prøvde etter beste evne å hjelpe de sårede, noen åpenbart døende. Da de mente det var trygt nok ble Helenes søster, Torbjørg, sendt på sykkel til Gjøvik for å skaffe legehjelp. Etter hvert kom en lege og en sykepleier til skolen. De kom i følge med en lastebil som skulle frakte de sårede til sykehuset. Denne transporten gikk ved 23-tiden på kvelden. Arne Amliens liv sto ikke til å redde og han døde på turen.

Avdelingen hadde mistet Trygve Rustand og Arne Amlien etter en heroisk kamp, men klarte å komme seg unna. Via Snertingdal kom de seg til Gausdal hvor ble beordret videre fra Segalstad bru før de harde kampene tok til. I Gausdal ble det besluttet at bataljonen skulle overgi seg, til stor ergrelse for soldatene som mente de hadde mye ugjort. De ble satt i fangenskap på Jørstadmoen, og her fikk Hans Børli god tid til å sørge over sin gode venn Arne Amlien. Han skrev et dikt tilegnet Arne, og dette skulle bli et av de første som han fikk utgitt.

AMLIEN, ARNE. Født 16. februar 1921 i Eina, s. av Thorvald Amlien, f. 1880 i Eina, og Helga f. Øye, f. 1888 i Kolbu. Framhaldsskole, middelskole og 2. divisjons befalsskole, hvor han var elev ved krigsutbruddet. Under en trefning ved Haug kirke, Vardal, 21. april 1940 falt han mens han dekket sine kameraters retrett. Gravlagt på Eina kirkegård.

Fra Våre falne

Arne Amlien fikk sitt gravsted på Eina

I boka «Krigen i Gjøvik» forteller Nelly Blåvarp, søster av Arne Amlien, om hvordan hun og moren klarte å forhindre at Arne ble gravlagt på krigskirkegården på Hunn. Familien hadde noen uker før mistet Arnes søster Astrid, bare 13 år gammel. Hun ble gravlagt på kirkegården ved Eina kirke. Der skulle også Arne ligge.

Alle soldatene som falt ved Bråstad/Mustad ble gravlagt på det nye store krigskirkegårdsanlegget. Anlegget ble innviet den 7. juni av sogneprest Austvoll. På mange trekors sto det bare «Norsk Soldat» eller «Deutscher Soldat». Tyskerne hadde hatt en slags «seremoni» like etter at anlegget var presentabelt. Da var divisjonssjefen selv på plass. Tyskerne hadde satt mye prestisje i at det skulle ligge tyskere og nordmenn side om side, slik at det skulle se ut som om det hadde falt like mange. Tyskerne hadde imidlertid en god del høyere tapstall enn nordmennene og «overskuddet» lå stablet under gravkappellet til de høye herrer og de sivile som hadde deltatt hadde forlatt stedet.

Det var mange som imidlertid ikke ville ha sine pårørende liggende på krigskirkegården. Nelly Blåvarp, søster til Arne Amlien, forteller: «Noen dager etter kamphandlingene, dro mor og jeg til Gjøvik for å prøve å hente legemet til Arne. Vi ville absolutt at han skulle gravlegges på kirkegården på Eina hvor hans søster, Astrid, få dager før var blitt gravlagt. Vi gikk så langt som til Raufoss. Derfra fikk vi sitte på med toget på eget ansvar ned til Gjøvik. Da vi var kommet dit, dro vi rett til politimesteren og spurte om det var mulig å få med Arnes legeme hjem. Vi fikk klar beskjed fra politimesteren at det ikke kom på tale. Alle skulle gravlegges på Gjøvik krigskirkegård. Vi dro da til Krigskirkegården hvor vi fikk tak i graveren. Han lovet å gjøre hva han kunne for å få det til. På kirkegården var det mange norske fanger som grov graver, og en god del tyskere som skrek og kauket noe vederstyggelig. Trass i dette var vi ikke redde. Graveren fortalte at han hadde gått med pistolen i ryggen i flere dager, men dette var han ikke så redd for lenger. Mennesket har evnen til å tilvenne seg nesten alt. Vi dro ut til gården Markestad hvor vi var om natta. Neste dag fikk vi tak i graveren på telefonen, og han sa at vi kunne komme å hente legemet om ettermiddagen. Vi fikk låne hest og kjerre på Markestad, og et norsk flagg fikk vi også med oss. Kisten ble lastet opp på kjerra og dekket til med flagget. Slik dro vi gjennom byen, hvor vi møtte politimesteren. Vi var meget spente på hva slags reaksjon det ville medføre, men han hilste på kisten med stram honnør. Tyskerne vi møtte gjorde ingen tegn til reaksjon. Noe ganske annerledes var det med alle sivile vi møtte. De spurte hvem det var vi transporterte, og hvor gammel han var. Min mor svarte som sant var at dette var hennes sønn og at han bare var 19 år. Alle ga klart uttrykk for medfølelse for oss, som kanskje gikk vår hittil tyngste vei i livet.

Da vi kom til Eina ble båren bragt til oppbevaring. Arne ble gravlagt den 8. mai på Eina kirkegård. De øvrige norske falne ble etterhvert også overført til sine respektive hjemsogn. Krigskirkegården rommet på det meste 59 tyske graver og 26 norske. Tyskerne ble senere overført til Ekeberg og ligger den dag i dag på den tyske krigskirkegården på Alfaset i Oslo».

Hans Børli. (foto Hans Børliselskapet)

Hans Børli

Dikteren Hans Børli, 1918 - 1989, deltok i de harde kampene ved Mustad i Vardal den 21. april 1940. Børli tilhørte en gruppe på 40 elever fra befalsskolen på Akershus Festning. I Gjøvik ble denne gruppen innlemmet i Bataljon Hertzberg. Her mistet han sin kjære venn fra befalsskolen, 18 år gamle Arne Amlie fra Eina, en tenksom dikterspire som han selv. Dette resulterte i Hans Børlis første dikt som kom på trykk. Etter en dramatisk flukt, og småskadet, fant han tilbake til sitt kompani og ferden gikk til Gausdal. Kampene her ble blant krigens

hardeste, men bataljon Hertzberg ble fra Segalstad Bru beordret nordover og unngikk harde trefninger. Den 29. april kapitulerte nordmennene, til stor ergrelse for mange i bataljon Hertzberg, som følte seg kapable til fortsatt motstand. Børli har uttalt at det mest forsmadelige var da en «liten blå tysker» kom og tok fra ham børsa. Etter at han slapp ut fra internering på Lillehammer 11. mai, og kom hjem til Fjellskogen, livnæret han seg som lærer og drev som grenselos. Senere arbeidet han som skogsarbeider og forfatter. (kilde: *Truls Gjefsen: Syng ditt liv! Hans Børlis liv og diktning.*)

Til en kamerat som falt

1

*Du var meg så kjær som en bror
to korte ungdomsår.
Ja, tusen minners fagre hildring
Stiger i hugen sår.*

3

*En horntone gjallet: Signal til retrett,
-da var du kald og stiv
Aprildagen grydde med vårsus og sol,
Men natta fløy bort med liv.*

2

*Skulder ved skulder vi kjempet en natt
da døden grisk gikk på rov.
Under fredfulle stjerner du farget med blod
De første, frysende hestehov.*

4

*I lyset av løfter lå livsvegen din,
men alt for landet du gav.
Og derfor skal nordmenns tanker
stå vakt om din tidlige grav.*

5

*Vi alle har gjeld til Norge
For mang en lykkedag god,
den glede DU høstet av atten år,
betalte du med ditt blod.*